

Katja Hyvärinen

Saavutettava opas henkilötiedoista

Videomuotoinen opas pienyrittäjälle ja -yritykselle

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Tradenomi

Liiketalouden tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

Helmikuu 2022

Tiivistelmä

Tekijä(t):	Katja Hyvärinen
Otsikko:	Saavutettava opas henkilötiedoista, videomuotoinen opas pienyrittäjälle ja -yritykselle
Sivumäärä:	25 sivua + 1 liite
Aika:	Helmikuu 2022
Tutkinto:	Tradenomi
Tutkinto-ohjelma:	Liiketalous
Suuntautumisvaihtoehto:	Digitaalinen markkinointi
Ohjaaja(t):	Lehtori Pia Väkiparta-Lehtonen

Tämä opinnäytetyö oli toiminnallinen opinnäytetyö, jonka tavoitteena oli luoda kattava selvitys henkilötiedoista, siihen liittyvistä laeista ja saavutettavuudesta. Selvityksen pohjalta toisena tavoitteena oli saavutettavan video-opaan luominen. Video-opaan kohderyhmänä olivat saavutettavuutta tarvitsevat pienyrittäjät ja -yritykset.

Työn viitekehys laadittiin perehtymällä henkilötiedon käsitteeseen, henkilötietoa koskeviin lakeihin ja saavutettavuuteen. Toiminnallinen osuus toteutettiin teorian pohjalta. Tutkimusmenetelmänä käytettiin kirjallisuuskatsausta. Kirjallisuuskatsaus koostui suurimmilta osin verkkolähteistä. Opinnäytetyön viitekehys koostui näin ollen teoriakatsauksesta, jota käytettiin aineistona video-oppaassa.

Työn tuloksena oli teoriakatsaus, joka koostui neljästä luvusta. Tämän lisäksi syntyi video-opas, jota voidaan hyödyntää henkilöille, jotka tarvitsevat saavutettavassa muodossa olevaa yleistietoa sisältävän oppaan henkilötiedoista. Opas toteutettiin hyödyntäen puhetta, tekstitystä ja kuvitusta, jotta saavutettavuuden vaatimus toteutuisi.

Avainsanat: henkilötiedot, saavutettavuus, opas, tietosuoja

Abstract

Author(s): Katja Hyvärinen
Title: Accessible guide about personal data, instructional video for small business
Number of Pages: 25 pages + 1 appendix
Date: February 2022
Degree: Bachelor of Business Administration
Degree Programme: Economics and Business Administration
Specialisation option: Digital Marketing
Instructor(s): Pia Väkiparta-Lehtonen, Senior Lecturer

The purpose of the thesis was to create a practice-based study, which includes information about personal data and laws that concerning it, and also information about accessibility. An accessible instructional video was created based on the theoretical part. Small entrepreneurs, who needed information about personal data in an accessible way, were the target group of the instructional video. The theoretical part of the thesis was created by examining the concept of personal data, with General Data Protection Regulation and with Finnish national law of data protection. The concept of accessibility was also studied. The practice-based part was carried out based on theory part.

The research method of the study is based on a literature overview. The overview mainly consists of online sources. In its entirety, the theoretical part is based on a literature overview. In turn the practice-based part (instructional video) is based on the previously mentioned method.

The output of the study is a theoretical overview, which consists of four chapters. Furthermore, the instructional video was created. The persons who need sweeping information about personal data can in an accessible format can use this video. The instructional video was created making use of voice over recording, captions and illustrations. Using the three elements, the requirements of an accessible video were met.

Keywords: personal data, accessibility, guide, data protection

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Yleistä	1
1.2	Tavoitteet ja rajaukset	1
1.3	Opinnäytetyön muoto	2
2	Henkilötieto ja henkilötietojen käsittelijät	3
2.1	Henkilötieto	3
2.1.1	Mitä on henkilötieto?	3
2.1.2	Henkilötietojen kerääminen	3
2.1.3	Henkilötietojen säilytys	6
2.1.4	Henkilötietojen poistaminen	6
2.2	Henkilötietojen tietoturvaloukkaus	7
2.3	Rekisterinpitäjä ja tietojen käsittelijä	8
2.3.1	Rekisterinpitäjä	8
2.3.2	Tietojen käsittelijä	9
3	Lait ja ohjeistukset	10
3.1	Yleinen tietosuoja-asetus	10
3.2	Tietosuojalaki	11
3.3	Kuluttajansuojalaki	11
4	Saavutettavuus	12
4.1	Yleistä saavutettavuudesta	12
4.2	Video osana saavutettavuutta	13
4.3	Muut visuaaliset elementit osana saavutettavuutta	14
4.4	Selkokieliisyys osana saavutettavuutta	16
4.5	Saavutettavuuden merkitys liiketoiminnassa	17
5	Oppaan toteuttaminen	18
6	Tuotos	19
7	Lopuksi	20
	Lähteet	22

Liitteet

Liite 1. Linkki video-oppaaseen

1 Johdanto

1.1 Yleistä

Tämä toiminnallinen opinnäytetyö käsittelee henkilötietoja ja sitä, kuinka niitä kerätään, käytetään ja säilytetään oikein markkinoijalle oleellisesta näkökulmasta. Markkinoijalla tässä kontekstissa tarkoitetaan yrittäjää tai pienikokoista yritystä, joka tarvitsee liiketoiminnassaan asiakkaidensa henkilötietoja.

Henkilötietojen käsittelyn taustalla vaikuttaa Euroopan unionin tasoinen yleinen tietosuojalaki eli GDPR (General Data Protection Regulation). Tämän lisäksi käsittelyyn vaikuttaa kansallinen tietosuojalaki (1050/2018).

Idea saavutettavan oppaan luomiseen yrittäjälle tai pienelle yritykselle on lähtenyt havainnosta, että Suomessa on paljon yrittäjiä, joiden lähtökohdat yrittäjyyteen poikkeavat muista. Esimerkiksi ulkomaalaistaustaisia yrittäjiä oli Suomessa vuonna 2016 yhteensä 10 030 (Tilastokeskus 2018).

Ulkomaalaistaustaiset eivät ole ainoa ryhmä, joka tarvitsee selkeäkielistä opasta ymmärtääkseen henkilötietoja koskevia vaikealukuisia lakeja.

Esimerkkinä tällaisesta ryhmästä ovat vammaiset yrittäjät. Valtioneuvoston tekemän selvityksen mukaan vammaisista henkilöistä 16% on yrittäjiä. (Vates-säätiö 2021.)

1.2 Tavoitteet ja rajaukset

Opinnäytetyössä tarkastellaan pienelle yritystoiminnalle oleelliset asiat, jotka liittyvät henkilötietojen käsittelyyn. Käsiteltyjen asioiden pohjalta tuotetaan saavutettava opas, jota voidaan hyödyntää liiketoiminnan alkutaipaleilla. Henkilötietojen käsittely tässä opinnäytetyössä tarkoittaa sitä, mitä tietoja kerätään, miten näitä tietoja säilytetään ja miten niiden kanssa menetellään koko prosessin aikana.

Henkilötietoihin liittyvät lait ovat erittäin laaja aihe, minkä vuoksi opinnäytetyötä on rajattu tavoitteelle tarkoituksenmukaisesti. Tarkoituksenmukaista on sisällyttää oppaaseen oleellimmat lait ja lainkohdat. Tämän lisäksi opinnäytetyössä käsitellään saavutettavuuteen liittyviä ohjeistuksia. Saavutettavuuden teoriaosuudesta on jätetty pois suurin osa WCAG 2.1 -ohjeistuksesta, eli verkkosisällön saavutettavuusohjeet saavutettavuuden kriteereistä, sillä opinnäytetyön kannalta ei ole oleellista käsitellä esimerkiksi verkkosivulla navigointia tai tekstinsyöttöä digipalvelussa. WCAG 2.1 -ohje sisältää joukon suosituksia, joiden avulla verkkosisällön saatavuutta voidaan parantaa ja testata (W3C). Käsitelen tässä opinnäytetyössä nimenomaan kriteereitä, jotka koskettavat aikasidonnaista mediaa. Saavutettavuutta koskevassa teoriaosuudessa käsitellään kielen ja tekstin kannalta oleellisia asioita, sillä opinnäytetyön toiminnallinen osuus sisältää näitä elementtejä.

Opinnäytetyön tavoite on kiteytettynä perehtyä henkilötietoja koskeviin lakeihin ja ohjeistuksiin, ja luoda tämän pohjalta saavutettava video-opas.

1.3 Opinnäytetyön muoto

Tämä on toiminnallinen opinnäytetyö. Toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksena voi olla esimerkiksi esite, opas tai ohje. Toiminnallinen opinnäytetyö voi olla itsenäinen kokonaisuus, joka vastaa tunnistettuun tarpeeseen. (Vilkkä 2021, osa I.) Kuten luvussa 1.1 mainitsin, näkemykseni mukaan saavutettavalle oppaalle voisi olla tarvetta.

Opinnäytetyön teoreettisen osuuden pohjalta tuotettiin selkokielineen ja saavutettava opas, mikä on yksi opinnäytetyön tavoitteista. Opas julkaistiin videon muodossa. Video on selostettu tekstin muodossa, mikä tukee verbaalista ymmärtämistä. Videomuotoinen opas valikoitui formaatiksi siksi, että se tukee aihealueen ymmärrettävyyttä ja on saavutettavampi kuin PDF-opas, jossa on pelkästään tekstiä. Saavutettavuuden ajatukseen kuuluu se, että toiminnallisuus havaittaisiin useamman kuin yhden aistin kautta. Videon avulla tavoitetaan näkö- ja kuuloaisti.

2 Henkilötieto ja henkilötietojen käsittelijät

2.1 Henkilötieto

2.1.1 Mitä on henkilötieto?

Henkilötiedot ovat tietoja, joiden avulla voidaan tunnistaa henkilö. Henkilötietoja ovat esimerkiksi nimi, kotiosoite, sähköpostiosoite, puhelinnumero, henkilötunnus ja IP-osoite. Tiedot voidaan yhdistää suoraan tai välillisesti henkilöön. Välillinen yhdistäminen tarkoittaa esimerkiksi yhdistämistä yksittäiset tiedot toiseen, mikä mahdollistaa henkilön tunnistamisen. Välilliset tiedot eivät yksinään riitä henkilön tunnistamiseen. (Tietosuojavaltuutetun toimisto e.)

Käsitteenä henkilötiedon sisältö tai luonne ei ole rajattu. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikki luonnolliseen henkilöön liittyvät tiedot voivat olla henkilötietoja. Henkilötiedoiksi lasketaan myös väitteet ja mielipiteet, jotka liittyvät luonnollisen henkilöön. Väitteiltä tai mielipiteiltä ei edellytetä totuutta tai todennettavuutta. (Tietoarkisto 2021.)

Henkilötiedot voidaan jakaa myös erityisiin henkilötietoryhmiin. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen käsittely on ensisijaisesti kiellettyä, mutta poikkeuksia kuitenkin löytyy. Näitä henkilötietoja voidaan käsitellä, jos henkilö antaa suostumuksensa kyseisen henkilötiedon käsittelyyn, tiedon käsittely on tarpeellista henkilön tai toisen henkilön elintärkeiden etujen suojaamiseksi. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvat muun muassa seuraavat tiedot: etninen alkuperä, poliittinen mielipide, terveyttä koskevat tiedot ja seksuaalinen suuntautuminen. (Tietosuojavaltuutetun toimisto a.)

2.1.2 Henkilötietojen kerääminen

Henkilötietojen kerääminen on tietojenkäsittelyä. Tietojenkäsittelyn tulee perustua suostumukseen, ja tietojenkäsittelylle pitää löytyä peruste laista. Ennen henkilötietojen käsittelyä tulisi määritellä peruste käsittelylle.

Käsittelyperuste vaikuttaa siihen, mitä oikeuksia rekisteröidyllä henkilöllä on suhteessa rekisterinpitäjään. (Tietosuojavaltuutetun toimisto f.) Suostumus tietojenkäsittelyyn on annettava vapaaehtoisesti ja suostumusta ilmaisevalla toimella, kuten rastittamalla ruutu tai allekirjoituksella (Your Europe 2021).

Käsitelläkseen henkilötietoja on yrityksen huolehdittava, että jokin seuraavista ehdoista täyttyy:

- 1) Henkilö on antanut yritykselle **suostumuksen** ja henkilön täytyy ymmärtää, mihin hän suostuu.
- 2) Yrityksen ja henkilön välillä on **sopimusvelvoite**, minkä vuoksi henkilötietojen käsittelyä tarvitaan.
- 3) **Lakisääteisen veloitteen** täyttämiseksi yritykseltä edellytetään henkilötietojen käsittelyä.
- 4) **Elintärkeiden etujen** suojaamiseksi yritys tarvitsee henkilötietoja.
- 5) Yritys saa käsitellä henkilötietoja **yleistä etua koskevan tehtävän** suorittamisen nojalla.
- 6) Henkilötietoja käsitellään yrityksen **oikeutetun edun** puitteissa. Tällä ei saa olla vaikutusta tietojen käsittelyn kohteena olevan perusoikeuksiin. (Your Europe 2021.)

Henkilön suostumuksen täytyy olla vapaaehtoinen, yksilöity ja yksiselitteinen tahdonilmaisu. Suostumus voi olla suullinen tai kirjallinen, ja rekisterinpitäjän on pystyttävä osoittamaan suostumuksen olemassaolo. Suostumusta pyydetäessä on yksilöitävä tietojen keräämisen käyttötarkoitus ja muistettava, että eri käyttötarkoituksia varten on pyydetävä erilliset suostumukset. Rekisteröidylle on kerrottava suostumusta pyydetäessä rekisterinpitäjä, käyttötarkoitus, mihin tietoja kerätään, rekisteröidyn oikeus peruuttaa suostumus, tietojen käyttäminen

profilointiin sekä yksittäispäätösten tekemiseen ja riski tietojen siirrosta EU:n ulkopuolisiin maihin. (Tietosuojavaltuutetun toimisto j).

Yritys saa käsitellä sopimuksen täytäntöön panemiseksi rekisteröidyn henkilötietoja. Esimerkkitalanne syntyy, kun rekisteröity tilaa tuotteen verkosta ja yritys käsittelee hänen osoitetietoja toimittaakseen tuotteen perille. (Tietosuojavaltuutetun toimisto f.)

Laillisten velvoitteiden noudattaminen saattaa edellyttää rekisterinpitäjältä henkilötietojen käsittelyä. Velvoite voi koskea yksityistä tai julkista rekisterinpitäjää. Mallitalanne syntyy silloin, kun esimerkiksi työnantaja ilmoittaa työntekijänsä palkkatiedot veroviranomaisille. Lakisääteinen velvoite voi perustua Euroopan unionin tai sen jäsenvaltion lakiin. Tämä ei siis kosketa kolmansien maiden lainsäädäntöön perustuvia velvoitteita. (Tietosuojavaltuutetun toimisto f.)

Henkilötietojen käsittely elintärkeiden etujen suojelemiseksi tarkoittaa tilannetta, jossa käsittely on tarpeen rekisteröidyn tai jonkun toisen henkilön elintärkeiden etujen suojaamiseksi. Tällaisessa tilanteessa on kysymys elämästä ja kuolemasta tai uhkasta, joka voisi johtaa loukkaantumiseen tai on muuten terveydelle vahingollinen. Henkilötietojen käsittelyä voidaan tarvita tilanteessa, jossa halutaan seurata epidemian leviämistä. (Tietosuojavaltuutetun toimisto f.)

Yleinen etu käsittelyperusteena tarkoittaa tilannetta, jossa on kysymys Euroopan unionin tai jäsenvaltion yleisestä edusta tai julkisesta vallasta. Yleisen edun mukainen tehtävä säädetään lailla tai säännöksellä. Esimerkkitalanne käsittelylle voisi olla tietojen tilastointi. (Tietosuojavaltuutetun toimisto f.)

Rekisterinpitäjän oikeutettu etu voi syntyä esimerkiksi silloin, kun rekisteröidyn ja rekisterinpitäjän välillä on tarkoituksellinen suhde (esimerkiksi työntekijä ja työnantaja). Tilanteita, joissa rekisterinpitäjän etu voi olla oikeutettu, ovat esimerkiksi suoramarkkinointi, tieteellinen ja historiallinen tutkimus sekä tilastointi ja henkilötietojen siirtäminen hallinnollisista syistä konsernin sisällä. Tasapainotestillä saadaan selville, onko tämän ehdon täyttyminen oikeutettua.

Testissä punnitaan rekisterinpitäjän etua rekisteröidyn etuja ja oikeuksia vasten. Mikäli rekisteröity vastustaa tietojensa käsittelyä, täytyy käsittelyn tarve arvioida uudelleen. Tämä ei kuitenkaan koske suoramarkkinointia, vaan siihen tarpeeseen käytettyjen henkilötietojen käsittelyn täytyy vastustamisen jälkeen loppua. (Tietosuojavaltuutetun toimisto h.)

2.1.3 Henkilötietojen säilytys

Henkilötietoja tulee käsitellä niin, että varmistetaan niiden turvallisuus. Henkilötietoja tulisi suojata lainvastaisilta toimilta, vahingossa häviämiseltä ja vahingoittumiselta (Aalto-Setälä & Viitaila 2018, 14).

Tietojen käsittelytarkoitus tulee huomioida tietojen säilytysajassa. Säilytyksen määräajan umpeutuessa, yrityksen on poistettava tai tarkistettava tiedot. Säilytettävien tietojen tulee olla täsmällisiä ja päivitettyjä. (Euroopan komissio 2021a.) Henkilötietojen säilytysajat on dokumentoitava, ja rekisterinpitäjän on pystyttävä perustelemaan esimerkiksi se, kuinka kauan asiakassuhteen päättymisen jälkeen asiakastietojen säilyttäminen on tarpeellista (tietosuojavaltuutetun toimisto k).

2.1.4 Henkilötietojen poistaminen

Henkilöllä on oikeus tulla unohdetuksi eli pyytää henkilötietojensa poistamista rekisterinpitäjältä. Tämän tulisi tapahtua ilman aiheetonta viivytystä. Tähän pyyntöön riittää esimerkiksi perusteeksi se, ettei henkilötietoja tarvita enää tarkoitukseen, jota varten ne kerättiin. Rekisteröity voi peruuttaa suostumuksensa, jonka hän on antanut henkilötietojensa käsittelyyn aiemmin. Suostumuksen peruuttamisen tulisi olla yhtä helppoa kuin sen antaminen. (Tietosuojavaltuutetun toimisto g.)

Henkilötietojen poistamiseksi esitetään poistopyyntö suoraan rekisterinpitäjälle. Pyyntöä tulisi kertoa poistettavat tiedot, perustelut poistolle sekä nimi ja yhteystiedot (esimerkiksi sähköpostiosoite tai puhelinnumero). Rekisterinpitäjällä on yksi kuukausi aikaa vastata poistopyyntöön.

Rekisterinpitäjällä on kuitenkin oikeus ilmoittaa tarvitsevansa lisää aikaa poistoon, jos pyyntöjä on monta ja ne ovat vaativia. Tällaisessa tapauksessa rekisterinpitäjä vastaa tarvitsevansa lisää käsittelyaikaa, jolloin määräaika vastaukselle muuttuu kolmeksi kuukaudeksi alkuperäisestä poistopyynnöstä. (Tietosuojavaltuutetun toimisto d.)

Rekisterinpitäjä voi kieltäytyä poistamasta henkilötietoja. Tällaisessa tapauksessa täytyy kertoa henkilölle kieltäytymisen syyt, joiden tulee perustua lakiin. Kieltäytyminen henkilötietojen poistamisesta voi olla perusteltua esimerkiksi seuraavia tarkoituksia varten: sananvapaus, yleinen etu (tutkimus tai tilastointi) tai oikeusvaateen laatiminen, esittäminen tai puolustaminen. (Tietosuojavaltuutetun toimisto g.)

2.2 Henkilötietojen tietoturvaloukkaus

Henkilötietojen tietoturvaloukkauksella tarkoitetaan tilannetta, jonka seurauksena henkilötietoja tuhoutuu, häviää, muuttuu tai luovutetaan luvottomasti tai tietoja käsittelee henkilö, jolla ei ole oikeutta niihin (tietosuojavaltuutetun toimisto c). Rekisterinpitäjällä ja henkilötietojen käsittelijällä on vahingonkorvausvastuu suhteessa henkilöön, jos tälle aiheutuu tietosuoja-asetuksen rikkomisesta aineellista tai aiheetonta vahinkoa. Rekisterinpitäjä on vastuussa tietoturvaloukkauksesta riippumatta siitä, kuka on säännöksiä rikkonut. Henkilötietojen käsittelijä puolestaan on vahingonkorvausvelvollinen vain, jos se ei ole noudattanut tietosuoja-asetuksen velvoitteita tai on toiminut rekisterinpitäjän tahdon vastaisesti. (Aalto-Setälä & Viitaila 2018, 33.)

Rekisteröity voi epäillessään tietoturvaloukkausta saattaa asian tietosuojavaltuutetun käsiteltäväksi (tietosuojalaki 2018, 4 luku 21 §). Rangaistuksesta tietosuojarikoksesta säädetään rikoslain 38 luvun 9 §:ssä (tietosuojalaki 2018, 4 luku 26 §). Rekisterinpitäjä tai henkilötietojen käsittelijä, joka tahallaan tai törkeällä huolimattomuudellaan hankkii henkilötietoja käyttötarkoitukseen yhteensopimattomasti, luovuttaa niitä tai siirtää henkilötietoja vastoin yleisen tietosuoja-asetuksen, tietosuojalain (1050/2018)

tai henkilötietojen käsittelyä koskevan muun lain tuomitaan tietosuoja rikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi (rikoslaki 1889, 39 luku 9 §).

2.3 Rekisterinpitäjä ja tietojen käsittelijä

2.3.1 Rekisterinpitäjä

Rekisterinpitäjäksi kutsutaan henkilöä, yritystä tai yhteisöä, joka päättää, mihin tarkoitukseen tai miten henkilötietoja käsitellään (tietosuojavaltuutetun toimisto b). Tietojen käsittelijä eroaa rekisterinpitäjästä siinä määrin, että käsittelijä käsittelee tietoja ainoastaan rekisterinpitäjän puolesta. Joskus rekisterinpitäjä ja tietojenkäsittelijä voivat olla sama taho. (Euroopan komissio 2021.)

Rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän roolit sekä vastuut eroavat kuitenkin toisistaan.

Rekisterinpitäjä vastaa henkilötietojen lainmukaisesta käsittelystä koko käsittelyn ajan. Rekisterinpitäjä määrittelee käsittelyn tarkoitukset henkilötiedoille. On olemassa myös yhteisrekisterinpitäjiä, jolloin määritellään yhdessä käsittelyn tarkoitukset. Myös vastuu jaetaan rekisterinpitäjien kesken. Tehtävänjaon tulisi olla selkeä rekisterinpitäjien välillä ja rekisteröidyn saatavilla. (Tietosuojavaltuutetun toimisto i.)

Rekisterinpitäjällä on velvoite luoda seloste käsittelytoimista, mikäli jokin seuraavista kohdista toteutuu:

- Organisaatiossa (joka mielletään rekisterinpitäjäksi) on yli 250 työntekijää.
- Henkilötietojen käsittely aiheuttaa riskin rekisteröidyn oikeuksille tai vapauksille.
- Henkilötietojen käsittely on säännöllistä.

- Käsiteltävät henkilötiedot ovat erityisiä tietoryhmiä tai rikkomuksiin liittyviä henkilötietoja. (Tietosuojavaltuutetun toimisto i.)

Pienikin yritys, joka käsittelee henkilötietoja säännöllisesti, on velvollinen tekemään selosteen käsittelytoimista. Selosteessa on mainittava, kuka on rekisterinpitäjä ja mikä on henkilötietojen käsittelyn tarkoitus. Lisäksi on oltava kuvaus rekisteröidyistä henkilötietoryhmistä, kuvaus ryhmistä, joille tietoja luovutetaan, suunnitellut tietojen säilytysajat, kuvaus siitä miten, tiedot on suojattu väärinkäytöksiltä, ja ilmoitus siitä, siirretäänkö tietoja kolmansiin maihin tai kansainvälisille järjestöille. (Tietosuojavaltuutetun toimisto i.)

2.3.2 Tietojen käsittelijä

Tietojen käsittelijällä tarkoitetaan ulkopuolista tahoa, joka on tekemisissä käsittelyn osalta henkilötietojen kanssa rekisterinpitäjän lukuun. Esimerkkinä henkilötiedon käsittelijästä on pilvipalvelun tarjoaja tai tilitoimisto. Henkilötietojen käsittelijä ei saa käyttää alihankkijaa ilman rekisterinpitäjän erityistä lupaa. Henkilötietojen käsittelijän käsitellessä rekisterinpitäjän puolesta tietoja, on tästä oltava kirjallinen sopimus, jossa sovitaan seuraavista asioista: käsittelyn kohde ja kesto, käsittelyn luonne ja tarkoitus, henkilötietojen tyyppi ja rekisteröityjen ryhmät sekä rekisterinpitäjän oikeudet velvollisuuksineen. (Aalto-Setälä & Viitaila 2018, 29, 31.)

Henkilötietojen käsittelijä, joka on suorittaessaan toimenpiteitä saanut tietää jotakin toisen henkilön omaisuuksista, henkilökohtaisista oloista, taloudesta tai liikesalaisuudesta, ei saa käyttää saamiaan tietoja omaksi tai toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi. Käsittelijä on vaitiolovelvollinen. (Tietosuojalaki 2018, 6 luku 3 ja 5 §.)

3 Lait ja ohjeistukset

3.1 Yleinen tietosuoja-asetus

General Data Protection Regulation (GDPR) eli yleinen tietosuoja-asetus (2016/679) on Euroopan parlamentin ja neuvoston laatima asetus luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta (EUR-Lex 2016.) Tässä tietosuoja-asetuksessa asetetaan yrityksille ja organisaatioille tarkat vaatimukset henkilötietojen keräämisestä, säilyttämisestä ja hallinnoimisesta. Vaatimuksia sovelletaan organisaatioihin, jotka käsittelevät Euroopan unionin alueella asuvien ihmisten henkilötietoja. (Your Europe 2021.)

Yleinen tietosuoja-asetus tuli sovellettavaksi 25.5.2018. Tietosuoja-asetuksen merkittävimpinä hyötyinä on nähty rekisteröityjen osalta tietoisuuden lisääntyminen omasta oikeusturvasta sekä rekisterinpitäjien informointivelvollisuus. (Oikeusministeriö 2021.) Yleinen tietosuoja-asetus sisältää artiklan, joka koskee henkilötietojen käsittelyä koskevia periaatteita. Yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan mukaan henkilötietojen suhteen on noudatettava seuraavia vaatimuksia:

- a) **Lainmukaisuus, kohtuullisuus ja läpinäkyvyys:** tietoja on käsiteltävä lainmukaisesti, asianmukaisesti ja rekisteröidyn kannalta läpinäkyvästi.
- b) **Käyttötarkoitussidonnaisuus:** tiedot on kerättävä nimenomaista tarkoitusta varten. Myöhemmin tietoja ei saa käyttää aikaisemmaltaan yhteensopimattomalla tavalla.
- c) **Tietojen minimointi:** henkilötiedot on rajoitettu vain tarpeelliseen tarkoitukseen, ja ne ovat asianmukaisia ja olennaisia.
- d) **Säilytyksen rajoittaminen:** tietoja säilytetään muodossa, josta rekisteröity on tunnistettavissa niin kauan kuin on tarpeen.

- e) **Täsmällisyys:** henkilötietojen on oltava tarkkoja ja ajantasaisia; virheelliset ja epätarkat tiedot on poistettava tai oikaistava viipymättä.

- f) **Eheys ja luottamuksellisuus:** henkilötietoja on käsiteltävä tavalla, joka varmistaa henkilötietojen turvallisuuden, eli suojaus luvattomalta ja lainvastaiselta käsittelyltä. (Euroopan unionin virallinen lehti 2016/679.)

3.2 Tietosuojalaki

Tietosuojalain (1050/2018) tarkoituksena on täsmentää ja täydentää EU:n yleistä tietosuoja-asetusta luonnollisten henkilöiden suojelua henkilötietojen käsittelyssä. Tietosuojalaissa säädetään muun muassa erityisten henkilötietoryhmien käsittelystä, henkilötunnuksen käsittelystä ja rajoituksista rekisteröidyn oikeuksiin. (Tietosuojavaltuutetun toimisto I.)

Keskeisiä kohtia tietosuojalaissa ovat henkilötunnuksen käsittely, hallinnollisten seuraamusmaksujen määrääminen ja toimivaltaisen valvontaviranomaisen nimittäminen. Suomessa tietosuojavaltuutettu valvoo henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuutta. Tietosuojavaltuutettu määrää hallinnolliset seuraamusmaksut mikäli hän katsoo, että tietosuoja-asetusta on rikottu. Henkilötietojen käsittely on sallittua vain rekisteröidyn suostumuksella tai silloin, jos käsittelystä on säädetty lailla. Henkilötunnusta saa käyttää erityistilanteissa, kuten esimerkiksi luotonannossa, vuokraus- ja lainaustoiminnassa sekä terveydenhuollossa. (Lexia 2018.)

3.3 Kuluttajansuojalaki

Kuluttajansuojalaki (38/1978) koskee kulutushyödykkeiden tarjontaa, myyntiä ja muuta markkinointia elinkeinoharjoittajalta luonnolliselle henkilölle (kuluttajansuojalaki 1978, 1 luku 1 §). Elinkeinoharjoittajalla tarkoitetaan yksityistä tai julkista oikeushenkilöä, joka saa edellä mainitusta toiminnasta tuloa tai taloudellista hyötyä (kuluttajansuojalaki 1978, 2 luku 5 §). Kuluttajansuojalaissa säädetään, että markkinointi ei saa olla hyvän tavan vastaista. Hyvän tavan vastaisuudella tarkoitetaan markkinointia, joka loukkaa

ihmisarvoa, syrjii esimerkiksi kansalliseen alkuperään, kieleen, vammaisuuteen tai muuhun henkilöön liittyvää seikkaa. Tällä tarkoitetaan myös toimintaa, jossa suhtaudutaan hyväksyvästi toimintaan, jossa vaarannetaan terveyttä tai yleistä turvallisuutta. (Kuluttajansuojalaki 1978, 2 luku 1 ja 2 §.)

Markkinoinnista tulisi käydä ilmi sen kaupallinen tarkoitus. Tämän lisäksi markkinoinnissa ei saa antaa totuudenvastaisia tai harhaanjohtavia tietoja. Tällaisia tietoja ovat esimerkiksi tiedot, jotka koskevat kulutushyödykkeen alkuperää, hintaa tai kuluttajan oikeuksia ja velvollisuuksia. (Kuluttajansuojalaki 1978, 2 luku 4 ja 6 §.)

Markkinoinnin lainmukaisuutta kuluttajansuojalain osalta valvoo Suomessa kuluttaja-asiamies. Valvonta kohdistuu markkinoinnin ja sopimusehtojen lainmukaisuuteen. Valvonnan tavoitteena on, että yritys lopettaisi lainvastaisen markkinoinnin tai muuttaisi sopimusehtojaan. Kuluttaja-asiamies voi tarvittaessa saattaa asian tuomioistuimen käsiteltäväksi. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2018.) Tämän lisäksi mainonnan eettinen neuvosto (lyh. MEN) antaa lausuntoja siitä, onko markkinointi hyvän tavan vastaista. Neuvosto on itsesääntelytoimielin, eikä sillä ole toimivaltaa lausua markkinoinnin lainvastaisuudesta. Mainonnan eettiseltä neuvostolta voi esimerkiksi pyytää ennakkolausuntoa suunnitteilla olevasta markkinoinnista. MENin toiminnasta vastaavat Keskuskauppakamari ja Mainonnan neuvottelukunta. (Keskuskauppakamari.)

4 Saavutettavuus

4.1 Yleistä saavutettavuudesta

Saavutettavuudella tarkoitetaan sitä, että mahdollisimman moni erilainen ihminen pystyy käyttämään esteettömästi digitaalisia lähteitä.

Saavutettavuusvaatimukset juontavat perustuslaista (731/1999) ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivistä (2016/2102) julkisen sektorin elinten verkkosivustojen ja mobiilisovellusten saavutettavuudesta. Perustuslain 2 luvun 6 §:n ensimmäisen ja toisen momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain

edessä, eikä ketään saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan muun muassa alkuperän, kielen tai vammaisuuden mukaan (perustuslaki 1999, 2 luku 6 §). Saavutettavuuden huomioiminen edistää perusoikeuksien toteutumista, yhdenvertaisuutta ja vammaisten oikeuksia (valtiovarainministeriö 2019). Saavutettavuusdirektiivin tavoitteena puolestaan on edistää kaikkien mahdollisuutta digitaalisessa ympäristössä ja luoda Euroopan laajuiset vaatimukset julkisen sektorin verkkosivustojen ja mobiilisovellusten saavutettavuudelle. (Valtiovarainministeriö.)

Saavutettavan digipalvelun suunnittelussa ja toteutuksessa tulisi huomioida tekninen toteutus, helppokäyttöisyys ja sisältöjen selkeys. Helppokäyttöisyydellä tarkoitetaan sitä, että digipalvelu on helposti hahmotettava. Ymmärrettävyydellä puolestaan tarkoitetaan selkeän kielen ja selkokielen käyttöä.

Ymmärrettävyyteen sisältyy myös tekstin lisäksi ajatus monikanavaisuudesta, eli sivun tulisi tarjota audiovisuaalisia elementtejä toteutuksessaan. (Aluehallintovirasto b).

4.2 Video osana saavutettavuutta

Videot parantavat saavutettavuutta, koska monien ihmisten on helpompaa omaksua asioita videosta kuin lukemalla tekstiä. Erityisesti videosta hyötyvät henkilöt, joilla on luki- ja oppimisvaikeuksia tai heikko suomen kielen taito. Videon sisältö pitäisi kuitenkin avata myös tekstimuodossa, sillä kaikki ihmiset eivät esimerkiksi kuule videoita. Arviolta 750 000 suomalaisella on kuulonalenema, mikä tarkoittaa, että tekstitys videon äänisisällöstä auttaa heitä saadakseen selvää äänisisällöstä. Videon tekstitystä voidaan myös käyttää hyödyksi kieltä opiskellessa. (Aluehallintovirasto a).

Videoita koskeva sääntely tulee laista digitaalisten palvelujen tarjoamisesta (309/2019). Laissa digitaalisten palvelujen tarjoamisesta määritellään videokuva, ääni tai näiden yhdistelmä *aikasidonnaiseksi mediaksi*. Aikasidonnaista mediaa koskee aikaisemmin mainittu WCAG 2.1 -ohjeistus. Videoille tulisi löytyä vastine tekstiversion muodossa. Videoissa pitäisi olla tekstitys, joka kattaa puheen ja olennaiset äänet (esimerkiksi taustamusiikki tai

koputus tulisi mainita erikseen). Tekstitys voidaan tehdä kiinteäksi osaksi videota tai sellaisella työkalulla, joka mahdollistaa tekstityksen pois ja päältä laittamisen katsojan mieltymysten mukaan. Mikäli videolla esiintyy useampi puhuja, tulee tekstistä käydä ilmi kuka puhuu. (Aluehallintovirasto a).

4.3 Muut visuaaliset elementit osana saavutettavuutta

Fontit, jotka ovat liian vaaleita, voivat olla vaikeasti luettavia. Mitä suurempi kontrasti fontin ja taustan välillä on, sitä helpompi tekstiä on lukea. Ihmisillä on taipumus lukea ensin tekstiä, joka on tumman värinen. Fontti itsessään tekee kielestä näkyvän sekä antaa tekstile tarkoituksen. Fonttia valittaessa tulisi ottaa huomioon tekstin kohdeyleisö, konteksti ja media. Kontekstilla ja medialla tarkoitetaan sitä, missä kontekstissa ja missä mediassa teksti esiintyy. (Landa 2016.)

Arvo

4 styles

Anton Koovit

Millainen fontti on helposti luettava?

Kuvio 1. Esimerkkikuvio saavutettavasta fontista (Google Fonts).

Sacramento

1 style

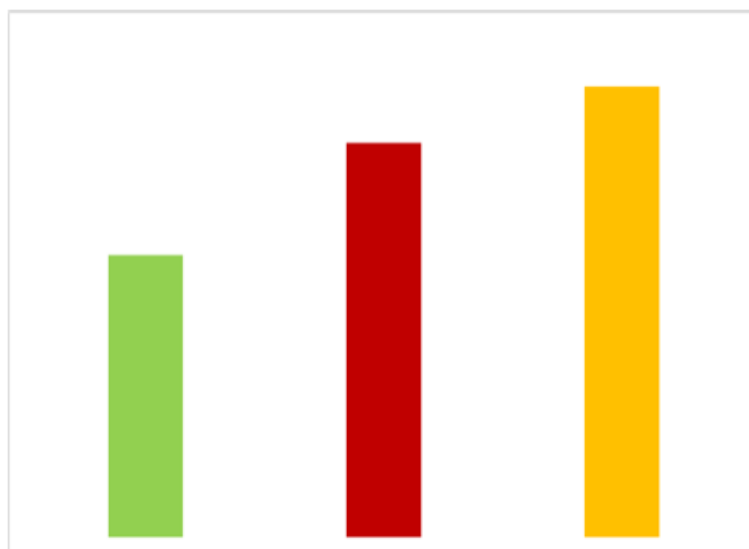
Astigmatic

Millainen fontti on helposti luettava?

Kuvio 2. Esimerkkikuvio fontista, joka ei ole saavutettava (Google Fonts).

Kuviot 1 ja 2 ovat esimerkkejä Google Fonts -verkkosivulta, josta voi etsiä itselleen sopivia fontteja. Kuvio 1 esittää Arvo -fonttia, joka lukeutuu helposti saavutettaviin fontteihin. Tällaista tyyliä voitaisiin käyttää esimerkiksi otsikossa. Arvon lisäksi saavutettavia fontteja ovat Calibri, Verdana ja Times New Roman. Saavutettavuuden varmistamiseksi verkkosivulla olisi hyvä olla minimimäärä fontteja. Kuvio 2 on esimerkki huonosti saavutettavasta fontista, koska se hidastaa lukijaa, kirjaimia on vaikeampi erottaa toisistaan ja se on tyyliään dekoratiivinen. (Siteimprove.)

Värit saavat meissä aikaan tiettyjä tunteita. Punainen kuvastaa aktiivisuutta, keltainen energisyyttä, sininen luotettavuutta ja vihreä luonnonläheisyyttä. Musta värinä assosioituu muodollisuuteen ja vakavuuteen. (FinancesOnline.) WCAG 2.1 -ohjeessa mainitaan, ettei värin tulisi olla ainoa keino informaation välittämiseen, toiminnon esittämiseen ja visuaalisen elementin erottamiseen (WC3).

Kuvio 3. Esimerkkikuvio pelkästään väreillä.

Kuviossa 3 on havainnollistettu esimerkillä, miltä näyttää, kun informaatio välitetään ainoastaan värin muodossa. Tämä kuvio on ohjeistuksen vastainen, koska tietoa ei ole havainnollistettu monipuolisesti.

Kuvio 4. Esimerkkikuvio väreillä ja tekstillä.

Kuviossa 4 on havainnollistettu esimerkillä, miltä näyttää kun informaatio esitetään numeroin, tekstillä ja värien avulla. Kuvio 2 on helppolukuisempi ja ymmärrettävämpi mitä kuvio 1. Kuvio 2 on ohjeistuksen mukainen.

4.4 Selkokieliyys osana saavutettavuutta

Selkokielellä tarkoitetaan helppoa suomen kieltä, joka se sopii niille ihmisille, joille yleiskieli on vaikeaa. Selkokieliydessä käytetään helppoja sanoja ja lauseita sekä kerrotaan asia selkeästi. Selkokieli on osa saavutettavuutta. Jokaisella ihmisellä on oikeus saada tietoa, jonka hän ymmärtää. Selkokeskuksen arvion mukaan useampi kuin joka 10. suomalainen tarvitsee selkokieltä. Tämä voi johtua muun muassa maahanmuuttajataustasta, ikäihmisistä ja nuorten lukutaidon heikkenemisestä. (Selkokeskus 2021.)

Selkokielessä pyritään käyttämään helppoja kielen rakenteita. Seuraavaksi listataan kohdat, joita tullaan soveltamaan oppaassa, jotta teksti olisi kielellisesti helposti ymmärrettävää:

- Suositetaan aktiivia.
- Suositetaan tavallisia sijamuotoja, eli esimerkiksi ”laki ja sen kohdat” eikä ”laki kohtineen.”
- Varmistetaan tekstin sidosteisuus käyttämällä sidossanoja (siksi, mutta, kun ja kuitenkin).
- Vältetään lauseenvastikkeita. (Selkokeskus 2021.)

Palvellakseen erityisiä käyttäjäryhmiä, tulee tämän opinnäytetyön video-oppaan tekstin ja puheen olla selkokieltä. Selkokeskus on laatinut ohjeet, kuinka kirjoittaa selkotekstiä. Ohjeiden mukaan lukijaa tulisi puhutella sinä-muodossa. Tämän lisäksi tulisi karsia pois kaikki turha tieto, jota lukija ei tarvitse asian ymmärtämisen kannalta; esimerkiksi tarkat päivämäärät milloin tietty laki, joka koskettaa henkilötietojen käsittelyä, on tullut voimaan. Päivämäärän muistaminen ei ole oleellista asian ymmärtämisen kannalta.

4.5 Saavutettavuuden merkitys liiketoiminnassa

Saavutettavuuden merkitys liiketoiminnassa on kiistaton. Yritykset, jotka käyttävät saavutettavuutta ovat todennäköisemmin innovatiivisempia ja tavoittavat ihmisiä positiivisella viestinnällä. Saavutettavuusmuotoilun ansiosta verkkosivuilla ja mobiilisovelluksissa kommunikoiminen on vaivatonta kaikille. Yrityksen panostus saavutettavuuteen voidaan myös nähdä erinomaisena tapana osoittaa yhteiskuntavastuuta. (Rush 2018).

Yrity maailman yhdysvaltalainen suuryritys Apple johtaa saavutettavuuden saralla, tietoisuudessa ja innovatiivisuudessa alansa markkinoita.

Applen kehittämä iOS-järjestelmä on arvosteltu maailman parhaimmaksi saavutettavien toimintojensa puolesta. Applen mukaan, se näkee saavutettavuuden ihmisoikeutena. (Aquino 2016.)

Saavutettavuuden ydinajatus liiketoiminnassa on tehdä tuotteesta käytettävä mahdollisimman monelle ihmiselle. Palvelun tai tuotteen muuttaminen saavutettavaksi lisää monta uutta asiakasryhmää potentiaalisten asiakkaiden joukkoon. Esimerkiksi Yhdysvalloissa joka neljäs aikuinen on jollain tapaa vammainen tai kyvytön. Maailmanlaajuisesti puhutaan miljardista henkilöstä, mikä muodostaa merkittävän määrän potentiaalisia asiakkaita. (Noone 2021.)

Saavutettavuus ilmenee käytännön tekemisessä digitaalisessa ympäristössä. Saavutettavalla sivustolla ostopolut ja vaikkapa hakemusten täyttämiset hoituvat ilman että käyttäjä turhautuu. Liiketoiminnalle toimiva verkkopalvelu, jonka semantiikka, rakenne, kuvat ja muu sisältö ovat kunnossa, parantaa löydettävyyttä hakukoneissa. Ottamalla huomioon saavutettavuuden, yritys parantaa samalla käyttäjäkokemusta. (Ojala 2020.)

5 Oppaan toteuttaminen

Oppaaseen oli tarkoitus lisätä mukaan visuaalisuutta, ääntä ja tekstiä. Kolmea edellä mainittua elementtiä hyödyntäen saisin oppaasta saavutettavan. Visuaalisuuden puolesta käytin video-oppaassa ilmaisia ja vapaasti käytettävissä olevia kuvia. Olin jo aikaisemmin käyttänyt Freepik.com -sivustolta ja Pixabay.com -sivustolta löytyviä kuvia, joten tiesin mistä hakea kuvitusta tälläkin kertaa.

Aloitin oppaan tekemisen Microsoft Officen PowerPoint -ohjelmalla. PowerPoint sopii mielestäni tähän käyttötarkoitukseen, koska sain sillä jäsennellyä tekstin mieluisaan muotoon sekä lisättyä kuvia, jotka myöhemmin animoin. Jokainen video-oppaan tekstirivi on myös animoitu. Tekstin fontiksi valikoitu Calibri, sillä se mielletään saavutettavaksi fontiksi. Fontin värit ovat pääsääntöisesti tummia (musta ja ruskeaan taipuva). Tumma fontti ja valkoinen tausta lisäävät

saavutettavuutta. Jäsenneltyäni tekstin ja animoidun kuvituksen omille sivuilleen, tallensin sivut diaesityksenä. Tämän jälkeen jatkoin diaesityksen muokkaamista iMovieella, joka on Applen julkaisema videonmuokkausohjelma. iMovie valikoitui siitä syystä käyttöni, koska olen tehnyt sillä videoita myös aikaisemmin. Tätä ohjelmaa käyttäen lisäsin videolle taustamusiikin. Taustamusiikiksi valikoitui rauhallinen ”my-life-main-6670” niminen kappale, joka on tarkoitettu vapaaseen käyttöön. Kappale löytyi Pixabay-sivustolta. Lopuksi äänitin oman puheen tämän videon päälle samaisella ohjelmalla ja tallensin tiedoston MP4-muotoiseksi videoksi.

Lisätäkseen saavutettavuutta, jokaisella dialla on merkintä siitä, että taustalla soi musiikki ja on puhetta. Koska puhujia on vain yksi, minun ei tarvitse eritellä saavutettavuusvaatimusten mukaisesti kuka puhuu.

6 Tuotos

Opas sisältää yksinkertaisella suomen kielellä selitettynä mitä ovat henkilötiedot, peruselementit henkilötietojen käsittelystä ja kaksi sivua tietoa siitä, mitkä lait koskevat henkilötietoja. Lopputuotos on MP4-formaatissa oleva video, joka sisältää puhuttua tekstiä, musiikkia, tekstityksen ja kuvituksen. Olen yrittänyt tukea katsojan ymmärtämistä aina jokaista asiaa havainnollistavalla kuvalla. Olen rytmittänyt video-oppaan ikään kuin kolmeen osaan, seuraavaksi kerron niistä.

Ensimmäinen osuus koostuu sivuista 1–8. Nämä sivut eroavat seuraavista sillä, että ne sisältävät erittäin vähän tekstiä ja koostuvat suurimmaksi osaksi muutamasta sanasta ja isosta kuvasta. Tarkoituksena on ollut tutustuttaa katsoja henkilötiedon käsitteeseen ja selvittää mitä tarkoitetaan henkilötiedolla. Käytetyt kuvat esimerkkien yhteydessä on valittu tarkoin vastaamaan sanan sisältöä. Esimerkiksi ”kotiosoite” havainnollistetaan talon kuvalla ja ”väite tai mielipide” havainnollistetaan ihmisillä, joiden vieressä on puhekupla ja Facebookista valtaosalle tuttu symboli ”peukku ylöspäin.”

Toinen osuus koostuu sivuista 9 ja 10. Verraten edellisiin sivuihin, nämä sisältävät paljon tekstiä ja vähemmän kuvitusta. Sivujen aiheena ovat henkilötietojen kerääminen, henkilötietojen säilyttäminen ja henkilötietojen poisto. Aiheet ovat laajoja, mutta ne on tiivistetty maksimissaan neljään pääkohtaan. Toteutusvaiheessa punnittaessa pääkohtien rajoittamista, ja asian ilmaisemista esimerkiksi muutamalla sanalla ideana selostaa puheella enemmän. Tämä ei kuitenkaan olisi palvellut saavutettavuuden tarkoitusta, jos otetaan esimerkiksi huomioon ihmiset ketkä hahmottavat paremmin kirjoitettua tekstiä kuin puhuttua.

Kolmantena osuutena ovat sivut 11–13, jotka sisältävät pintapuolisen katsauksen siitä, mitkä kaksi lakia pitkälti vaikuttavat henkilötietojen käsittelyyn. Tuotoksesta on jätetty pois lakien numerot ja ilmestymispäivämäärät, koska ne eivät palvele saavutettavuutta. Sivulla 12 on kuitenkin mainittu, että yleistä tietosuoja-asetusta kutsutaan myös tuttavallisemmin nimellä GDPR. Ymmärrettävyyden nimessä ei ole ollut aiheellista nostaa lakien pykäläiä tai tarkkoja sananmuotoja esiin, vaan tällaisessa helposti ymmärrettävässä video-oppaassa riittävät yksinkertaiset toteamukset. Videon viimeisellä sivulla kerrotaan, mistä löytyy lisätietoa tietosuojasta.

7 Lopuksi

Tuotetulla opinnäytetyöllä oli kaksi tavoitetta. Ensimmäinen tavoite oli luoda kattava viitekehys henkilötiedoista, jossa tuodaan esille pienelle liiketoiminnalle oleelliset asiat henkilötietojen käsittelystä. Kokonaisuus lähti liikkeelle henkilötiedon määrittelemisestä, sekä sen määrittelemisestä millaisia vastuita henkilötietojen käsittelijällä on. Teoriaosuudessa tarkasteltiin myös saavutettavuutta ja sen merkitystä liiketoiminnassa. Aihe-aluetta koskevat lait ja määritelmät ovat laajoja kokonaisuuksia, mutta olen mielestäni onnistunut rajaamaan tekstin myös teoriaosuudessa ymmärrettäväksi ja napakaksi kokonaisuudeksi. Kuten johdannossa on mainittu, opinnäytetyötä tuli rajata. En ole käsitellyt esimerkiksi saavutettavuuden аспектеja verkkosivujen ja sosiaalisen median kannalta, vaikka nämä alustat ovat keskiössä

liiketoiminnassa tänä päivänä. Saavutettavuutta on käsitelty audiovisuaalisuuden kannalta, opinnäytetyön tavoitetta tukien.

Toinen opinnäytetyön tavoite oli luoda viitekehyksessä käydyn teorian pohjalta saavutettava video-opas. Video-oppaan pituudeksi tuli 4 minuuttia ja 22 sekuntia. Mielestäni tämä on sopiva pituus, jonka katsoja jaksaa katsoa loppuun saakka. Lopputulos on yhtenäinen ja visuaalisesti sekä kielellisesti ymmärrettävä. Ensisijaisena ideana oli tuoda teoreettisessa osuudessa käydyt aiheet video-oppaassa esille animoitujen hahmojen ja heidän keskustelun pohjalta. Punnitessani vaihtoehtoja päädyin kuitenkin yksinkertaisempaan toteutukseen. Tähän päädyin siitä syystä, että animointi ja ns. pienelokuvan luominen olisi vaatinut huomattavasti enemmän aikaa, perehtymistä animoinnin tekniseen toteutukseen ja luovaan prosessiin. Ohjelmat, joilla animointia olisi voinut toteuttaa olivat myös maksullisia, mikä vaikutti osaltaan päätökseen.

Tuotettua video-opasta voivat käyttää henkilöt, jotka tarvitsevat saavutettavaa video-opasta henkilötiedoista. Video-oppaan kääntöpuolena on kuitenkin se, ettei se päivity ja tieto saattaa näin ollen vanheta. Esimerkiksi, jos esityksessä käsiteltävään asetukseen tai lakiin tehtäisiin merkittävä muutos, joka muuttaisi sen kohtia, ei opas olisi enää ajantasainen. Tämänkaltaista video-opasta voitaisiin kuitenkin näyttää tietosuojavaltuutetun verkkosivuilla, koska sieltä löytyy kaikki henkilötietoihin oleellinen informaatio tekstin muodossa. Viranomaisena tietosuojavaltuutetun toimiston verkkosivut on sidottu saavutettavuuden vaatimukseen (aluehallintovirasto c). Tekstin ohella videon muodossa oleva opas tukee saavutettavuuden vaatimusta.

Lähteet

Aalto-Setälä, Minna & Viitaila, Mikko 2018. Tietosuoja pähkinänkuoressa. Tietosuojaopas yrityksille. Keskuskauppakamari, Helsinki.
<https://kauppakamari.fi/wp-content/uploads/2020/05/tietosuoja-pahkinankuoressa.-tietosuojaopas-yrityksille.verkkoversio.pdf>. Luettu 2.10.2021

Aluehallintovirasto 2021a. Videoiden ja äänilähetysten saavutettavuus.
<https://www.saavutettavuusvaatimukset.fi/digipalvelulain-vaatimukset/videoiden-ja-aanilahetysten-saavutettavuus/>. Luettu 9.11.2021.

Aluehallintovirasto 2021b. Yleistä saavutettavuudesta.
<https://www.saavutettavuusvaatimukset.fi/yleista-saavutettavuudesta/> Luettu 5.10.2021.

Aluehallintovirasto 2021c. Viranomainen, tunnista velvollisuutesi digipalvelujen saavutettavuuden osalta.
<https://www.saavutettavuusvaatimukset.fi/viranomainen-tunnista-velvollisuutesi-digipalvelujen-saavutettavuuden-osalta/>. Luettu 11.2.2022.

Aquino, Steven 2016. When it comes to accessibility, Apple continues to lead in awareness and innovation. TechCrunch 19.5.2016.
<https://techcrunch.com/2016/05/19/when-it-comes-to-accessibility-apple-continues-to-lead-in-awareness-and-innovation/>. Luettu 7.11.2021.

EUR-Lex 2016. Euroopan unionin virallinen lehti. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetetus (EU) 2016/679. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=celex%3A32016R0679>. Luettu 3.10.2021.

Euroopan komissio 2021a. Kuinka kauan tietoja voidaan säilyttää ja pitääkö niitä päivittää? https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/data-protection/reform/rules-business-and-organisations/principles-gdpr/how-long-can-data-be-kept-and-it-necessary-update-it_fi. Luettu 30.9.2021.

Euroopan komissio 2021b. Mikä on rekisterinpitäjä tai tietojen käsittelijä? https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/data-protection/reform/rules-business-and-organisations/obligations/controller-processor/what-data-controller-or-data-processor_fi. Luettu 30.9.2021.

Euroopan unionin virallinen lehti 4.5.2016. Asetus 2016/679: Yleinen tietosuoja-asetus. Oikeus tietojen poistamiseen ("oikeus tulla unohdetuksi"), 17 artikla.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016R0679&from=EN#d1e2589-1-1>. Luettu 2.10.2021.

Google Fonts. <https://fonts.google.com>.

Keskuskauppakamari. Tietoa neuvostosta.
<https://kauppakamari.fi/palvelut/mainonnan-eettinen-neuvosto/tietoa-neuvostosta>. Luettu 10.11.2021.

Kilpailu- ja kuluttajaviranomainen 2018. Kuluttaja-asiamies. Päivitetty 15.10.2018. <https://www.kkv.fi/Tietoa-KKVsta/kuluttaja-asiamies/>. Luettu 10.11.2021.

Kuluttajansuojalaki 20.1.1978/38.

Kyberturvallisuuskeskus 2021. Luottamuksellinen viestintä. <https://www.kyberturvallisuuskeskus.fi/fi/toimintamme/saantely-ja-valvonta/luottamuksellinen-viestinta>. Luettu 4.10.2021.

Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta 15.3.2019/309.

Landa, Robin 2016. Advertising by Design. Generating and Designing Creative Ideas Across Media. New Jersey. John Wiley & Sons Inc. ProQuest. <https://ebookcentral.proquest.com/lib/metropolia-ebooks/reader.action?docID=4737338>. Luettu 4.10.2021.

Lexia 2018. Uusi kansallinen tietosuojalaki tarkentaa henkilötietojen käsittelyyn liittyviä velvoitteita. <https://www.lexia.fi/fi/uusi-kansallinen-tietosuojalaki/>. Luettu 4.10.2021.

Noone, Cat 2021. The Real ROI of making your products more accessible. TechCrunch 21.7.2021. <https://techcrunch.com/2021/07/21/the-real-roi-of-making-your-products-more-accessible/>. Luettu 7.11.2021

Oikeusministeriö 2020. EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamiskokemuksia Suomessa. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162025/OM_2020_7.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu 4.10.2021

Ojala, Jarno 2020. 5 tapaa, joilla saavutettavuus parantaa liiketoimintaasi. Vinct 21.10.2020. <https://www.vinct.fi/fi/5-tapaa-joilla-saavutettavuus-parantaa-liiketoimintaasi/>. Luettu 10.11.2021.

Selkokeskus 2021a. Helpot kielen rakenteet. <https://selkokeskus.fi/selkokieli/nain-kirjoitat-selkokielta/helpot-kielen-rakenteet/>. Luettu 5.10.2021.

Selkokeskus 2021b. Selkokielen tarve. <https://selkokeskus.fi/selkokieli/selkokielen-tarve/>. Luettu 5.10.2021.

Siteimprove. How to choose a font for accessibility. <https://siteimprove.com/en-us/accessibility/most-accessible-fonts/>. Luettu 13.11.2021.

Tietoarkisto 2021. Tunnisteellisuus ja anonymisointi. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/aineistonhallinta/tunnisteellisuus-ja-anonymisointi/>. Luettu 30.9.2021.

Tietosuojalaki 5.12.2018/1050.

Tietosuojavaltuutetun toimisto a. Erityisten henkilötietoryhmien käsittely. <https://tietosuoja.fi/erityisten-henkilotietoryhmien-kasittely>. Luettu 30.9.2021.

Tietosuojavaltuutetun toimisto b. Henkilötietojen käsittelyn roolit ja vastuut tieteellisessä tutkimuksessa. <https://tietosuoja.fi/henkilotietojen-kasittelyn-roolit-ja-vastuut>. Viitattu 3.10.2021.

Tietosuojavaltuutetun toimisto c. Jos joudut tietoturvaloukkauksen kohteeksi. <https://tietosuoja.fi/jos-joudut-tietoturvaloukkauksen-kohteeksi>. Luettu 3.10.2021.

Tietosuojavaltuutetun toimisto d. Kun haluat poistaa tietojasi. <https://tietosuoja.fi/kun-haluat-poistaa-tietosi>. Luettu 3.10.2021.

Tietosuojavaltuutetun toimisto e. Mikä on henkilötieto? <https://tietosuoja.fi/mika-on-henkilotieto>. Luettu 30.9.2021.

Tietosuojavaltuutetun toimisto f. Milloin henkilötietoja saa käsitellä? <https://tietosuoja.fi/kasittelyperusteet>. Luettu 30.9.2021.

Tietosuojavaltuutetun toimisto g. Oikeus poistaa tiedot. <https://tietosuoja.fi/oikeus-poistaa-tiedot>. Luettu 15.11.2021.

Tietosuojavaltuutetun toimisto h. Rekisterinpitäjän oikeutettu etu. <https://tietosuoja.fi/rekisterinpitajan-oikeutettu-etu>. Luettu 15.11.2021.

Tietosuojavaltuutetun toimisto i. Rekisterinpitäjän seloste käsittelytoimista. <https://tietosuoja.fi/rekisterinpitajan-seloste-kasittelytoimista>. Luettu 3.10.2021.

Tietosuojavaltuutetun toimisto j. Rekisteröidyn suostumus. <https://tietosuoja.fi/rekisteroidyn-suostumus>. Luettu 15.11.2021.

Tietosuojavaltuutetun toimisto k. Säilytyksen rajoittaminen. <https://tietosuoja.fi/sailytyksen-rajoittaminen>. Luettu 30.9.2021.

Tietosuojavaltuutetun toimisto l. Tietosuojalaki. <https://tietosuoja.fi/tietosuojalaki>. Viitattu 4.10.2021

Tilastokeskus 2018. Ulkomaalaistaustaisten yritysten määrä kasvoi taantumassakin. <https://www.tilastokeskus.fi/tietotrendit/artikkelit/2018/ulkomaalaistaustaisten-yritysten-maara-kasvoi-taantumassakin/>. Luettu 5.10.2021.

Perustuslaki 11.6.1999/731.

Rikoslaki 19.12.1889/39.

Rush, Sharron 2018. W3C. The Business Case for Digital Accessibility. <https://www.w3.org/WAI/business-case/>. Luettu 7.11.2021.

Valtiovarainministeriö. Saavutettavuus. <https://vm.fi/saavutettavuusdirektiivi>.
Luettu 9.11.2021.

Valtiovarainministeriö 2019. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2019:23.
Digitaalinen Suomi – yhdenvertainen kaikille.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161486/VM_2019_23_Digitaalinen_Suomi.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu 7.11.2021.

Vates-säätiö 2021. Kannustetaan yrittäjyyteen.
<https://www.vates.fi/tietopakettit/aluepaattajat/vammaiset-yrittajina.html>. Luettu 5.10.2021.

Vilka, Hanna 2021. Näin onnistut opinnäytetyössä. PS-kustannus, Jyväskylä.
Ellibs. <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789523701236>. Luettu 30.9.2021.

Your Europe 2021. Yleinen tietosuoja-asetus.
https://europa.eu/youreurope/business/dealing-with-customers/data-protection/data-protection-gdpr/index_fi.htm. Luettu 30.9.2021.

WC3. Verkkosisällön saavutettavuusohjeet (WCAG) 2.1.
<https://www.w3.org/Translations/WCAG21-fi/#distinguishable>. Luettu 3.1.2022.

Linkki video-oppaaseen

https://metropoliafi-my.sharepoint.com/personal/katjahyv_metropolia_fi/_layouts/15/onedrive.aspx?id=%2Fpersonal%2Fkatjahyv%5Fmetropolia%5Ffi%2FDocuments%2FSaavutettava%20video%2Dopas%2FSaavutettava%20video%2Dopas%2Emp4&parent=%2Fpersonal%2Fkatjahyv%5Fmetropolia%5Ffi%2FDocuments%2FSaavutettava%20video%2Dopas